

MBN AU § 81 Uppdrag till förvaltningen att återkomma med rättegångsfullmakt

Ärendenummer: MBN 2026/232

Arbetsutskottets förslag till miljö- och byggnämnden

Miljö- och byggnämnden beslutar att lämna uppdrag till förvaltningen att återkomma med ett förslag på en generell rättegångsfullmakt ställd till förvaltningsdirektören med rätt att transportera fullmakten vidare.

Sammanfattning

Miljö- och byggnämnden (nämnden) kan behöva föra talan i domstol av olika skäl. Det vanligaste är överklagandeprocesser enligt plan- och bygglagen och miljöbalken. Ett annat fall är när nämnden enligt reglementena svarar för Region Gotland i skadeståndsprocesser på grund av nämndens eller förvaltningens beslut men där regionen är den formella parten i skadeståndslagen. I dagsläget finns bara enstaka personliga fullmakter inom spridda sakområden på förvaltningen. Rättsprocesser har korta svarandefrister och kräver särskild sakkunskap, i vissa fall t.o.m. anlitan av externt juridiskt ombud. Rättsprocesser är svårt att inordna i ordinarie nämndverksamhet och kräver att nämnden ställer ut fullmakt för att kunna ta tillvara nämndens rätt i domstol eller tvister utom rätta.

För att kunna möta behoven föreslås nämnden lämna i uppdrag till förvaltningen att återkomma med ett förslag om att lämna en generell rättegångsfullmakt ställd till förvaltningsdirektören. Fullmakten bör av praktiska skäl ställas med transporträtt, vilket ger möjlighet att delegera vidare fullmakten till chefer inom förvaltningen inom respektive ansvarsområde under nämnden, eller till externa ombud för en särskild rättsprocess.

Bedömning

Miljö- och byggnämnden (nämnden) kan behöva föra talan i domstol framför allt av två skäl:

1. I egenskap av **beslutsmyndighet** är nämnden domstolspart vid mark- och miljödomstol i ärenden om bygglov, byggprocess, tillsyn, detaljplaner och alla beslut enligt miljöbalken och förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd samt inom alkohol och livsmedelsområdet vid förvaltningsdomstol. Det betyder att:
  - Nämnden kan föreläggas att yttra sig vid domstol med kort frist (2 veckor).
  - Nämnden har rätt att överklaga beslut från länsstyrelse, mark- och miljödomstol och förvaltningsdomstol, men bara i vissa fall. Det gäller t.ex. när en antagen detaljplan upphävs, när ett nekat beslut om t.ex. bygglov ändrats av överinstans (nämnden

får inte klaga på positiva beslut som upphävs), eller när beslut om att ingripa med tillsyn enligt PBL eller MB ändras i vissa fall.

2. Som **företrädare för Region Gotland** vid skadeståndstalan på grund av bland annat vårdslös myndighetsutövning enligt 3 kap. 2–3 §§ skadeståndslagen.

I ovanstående fall är den lagliga svarandeparten, eller den med talerätt för regionen enligt reglementena, miljö- och byggnämnden och **inte** förvaltningen.

Bakgrund - behov och innebörd av rättegångsfullmakter

Det är inte möjligt att inordna överklagandeprocesserna vid t.ex. länsstyrelse och mark- och miljödomstolsväsendet under de normala handläggningsrutinerna för beredning och beslut vid nämndsammanträde. Yttrandefristerna är korta och kräver särskild och skyndsam hantering. För att kunna bevaka och ta tillvara nämndens rätt på ett effektivt sätt vid överklagandeprocesser har rätten att företräda nämnden vid domstol och annan myndighet sedan tidigare, i vart fall på f.d. avdelning bygglov, delegerats genom fullmakt till namngiven tjänsteman.

En viktig utgångspunkt är att en fullmakt från nämnden innebär att man företräder nämnden som ett "språkrör" för dess ståndpunkt. Det innebär att man verkar för att upprätthålla nämndens beslut, oavsett om det är delegerade eller politiskt fattade beslut och oavsett vilken utgång som blivit i ärendet vid nämnden. Fullmaktshavaren företräder nämnden och de beslut den har fattat, ingenting annat.

Nämnden som part i överklagandeprocesser

I dagsläget finns enbart spridda personliga fullmakter ställda till personer inom gamla samhällsbyggnadsförvaltningen inom vissa begränsade sakområden. Till exempel finns fullmakter ställda till PBL-sakkunnig Ruben Evensen och chefer inom gamla bygglovsavdelningen såvitt gäller överklagade ärenden i den gamla avdelningens ansvarsområden inom PBL-området, t.ex. överklagade bygglov.

Delar av förvaltningen saknar rättegångsfullmakt för sina processer, t.ex. miljö- och vattenenheten samt avdelning samhällsplanering.

Det är sårbart att enbart ha personliga fullmakter vid sjukfrånvaro, byte av tjänst eller liknande, med konsekvens att berörd del av förvaltningen alltid måste gå till nämnden för att ändra i fullmakterna.

En fördelaktig ordning vore att ställa en **generell fullmakt** till förvaltningsdirektören att företräda nämnden vid domstol som täcker in alla typer av domstolsprocesser eller tvister utom domstol. Fullmakten kan skrivas med så kallad "transporträtt", vilket innebär att fullmakten kan ges vidare till andra tjänstepersoner än de som redan nu innehar personliga fullmakter eller

ett externt juridiskt ombud när det behövs för enskilda principiellt viktiga överklagandeprocesser (t.ex. en stor och viktig detaljplan).

Nämnden som företrädare för Region Gotland i skadeståndsprocesser för vårdslös myndighetsutövning

Nämnden och förvaltningens verksamhet består i stor utsträckning av myndighetsutövning. Fel och försummelse vid myndighetsutövning kan i sällsynta fall vara grund för att betala skadestånd till en sökande eller annan part som drabbats av personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada (ekonomisk skada) på grund av våra beslut. Även i rena rådgivningssituationer som inte är myndighetsutövning kan felaktiga besked anlägga ett skadeståndsansvar i uppenbara fall. Reglerna finns i 3 kap. 2-3 §§ skadeståndslagen.

Det är kommunen, i detta fall Region Gotland, som är svarande part enligt skadeståndslagen när nämnden begått skadeståndsgrundande fel.

Efter dialog med regionjuristen får ansvaret för att svara för regionens räkning i denna situation dock anses ligga på beslutande nämnd, dvs. nämnden inom dess ansvarsområden för myndighetsutövningen. Det följer av 6 kap. 3 och 15 §§ kommunallagen och 1 kap. 3 och 23 §§ i regionens reglemente med allmänna bestämmelser för regionstyrelsen och övriga nämnder.

Det betyder att nämnden ska hantera skadeståndskrav för till exempel felaktiga och skadevällande bygglov, detaljplaner eller miljötillstånd.

Skadeståndskrav hanteras i ett första skede genom anmälan till regionens ansvarsförsäkring, som leder till ett beslut från försäkringsbolaget i fråga om försäkringsersättning ska utgå. I den absoluta majoriteten av fall kommer försäkringsersättning inte betalas ut. Kraven för skadestånd på grund av vårdslös myndighetsutövning är mycket högt ställda. I vissa fall kan försäkringsbolaget inte åta sig ärende om kravet understiger självrisk, och då svarar MBN helt på egen hand.

I dagsläget finns flertalet pågående försäkringsprocesser med regionens försäkringsbolag på grund av påstådd vårdslös myndighetsutövning, varav ett krav preliminärt uppgår till ca 10 miljoner kronor på grund av tomter med översvämningssproblematik där förvaltningen beviljat fem förhandsbesked och bygglov. I ett nyligen aktualiserat fall har en f.d. bygglovssökande krävt regionen på 700 000 kronor på grund av vårdslös myndighetsutövning.

Det finns även andra tänkbara områden där nämnden ska företräda regionen som part i civilrättsliga tvister.

I dagsläget finns ingen ordning för att hantera dessa civilrättsliga krav om tvisterna går vidare från försäkringsprocessen, till exempel för det fall den skadelidande väljer att föregripa eller gå vidare från försäkringsprocessen till

domstol med en stämningsansökan. Det finns heller inga verktyg för förvaltningen att ingå förlikning utom domstol efter försäkringsbolagets godkännande eller rekommendation i de fall där det kan vara processekonomiskt fördelaktigt (t.ex. om försäkringsbolaget tror att vi kommer få betala hela beloppet i en rättegång).

Genom en generalfullmakt ställd till förvaltningsdirektören med transporträtt kan förvaltningen hantera eventuella skadeståndsanspråk vid domstol i enlighet med den skyndsamhet och särskilda sakkunskap som krävs i civilrättsliga domstolsprocesser. Vid behov kan generalfullmakten transporteras till utomstående juridiskt ombud med rätt kompetens som kan hantera anspråken för regionens räkning i domstol.

Ärendets behandling under mötet

Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen föreslår miljö- och byggnämnden besluta att lämna uppdrag till förvaltningen att återkomma med ett förslag på en generell rättegångsfullmakt ställd till förvaltningsdirektören med rätt att transportera fullmakten vidare.

Sakkunnig handläggare Ruben Evensen föredrar ärendet.

Ordförande Ragnar Gustavii (M) yrkar att förvaltningens förslag till beslut ska följas med tillägg att se över om fullmakt inom fler områden kan ges.

Proposition

Ordföranden ställer proposition på förvaltningens förslag med eget tilläggsyrkande och finner att miljö- och byggnämndens arbetsutskott bifaller förslaget.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen daterad 2026-04-09